

поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб з метою завдати шкоди їх авторитету чи вплинути на неупередженість суду забороняються і тягнуть кримінальну відповідальність.

Суддям забезпечується свобода неупередженого вирішення судових справ відповідно до їх внутрішнього переконання, що ґрунтується на вимогах закону.

Список використаних джерел

1. Копейчиков В. В. Проблема самоврядування і її розв'язання в західних демократіях і в Україні : лекція. Київ : НАВСУ, 2000. 32 с.

2. Теремцова Н. В. Бюджет в умовах ринкових відносин при формуванні правової держави. Тернопіль : Вектор, 2012. 288 с.

3. Теремцова Н. В. Проблема класифікації функції сучасної держави в умовах розбудови правової держави. Teremtsova N. Colloquium-journal № 33 (120), 2021. Część 3. (Warszawa, Polska). Index Copernicus 2022.

4. Процюк І. В. Поділ влади – фундаментальний принцип демократичної правової державності. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2005. Вип. 9. С. 14–24.

Шумик Ольга Мар'янівна,
здобувачка факультету № 1 ІПФПНП
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Федіна Наталія Василівна
доцентка кафедри теорії права, конституційного
та приватного права, факультету № 1 ІПФПНП
Львівського державного університету внутрішніх справ,
кандидатка юридичних наук, доцент

НАБЛИЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ПИТАННЯХ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА

Проголошення Конституцією України прав і свобод людини та громадянина як найголовнішої цінності правової держави та зміна векторів щодо їх належного забезпечення, охорони й захисту на рівні держави неминує виводять на більш глибоке дослідження проблеми забезпечення прав і свобод людини та громадянина, зокрема, ефективності забезпечення цих прав органами державної влади.

У сучасному житті, в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів все більше значення набувають міжнародні стандарти забезпечення й захисту прав і свобод людини, європейські принципи і стандарти публічного права й адміністративного законодавства [1, с. 33–34]. Сьогодні сприйняття європейських орієнтирів часто відбувається завдяки процесу європейської інтеграції, який є стратегічним вектором розвитку української держави [2, с. 12].

Відповідно до стратегії євроінтеграції нашої держави, адаптація законодавства України до законодавства ЄС полягає в зближенні національного законодавства із сучасною європейською системою права, що забезпечить розвиток політичної, підприємницької, соціальної, культурної активності громадян України, економічний розвиток держави в межах ЄС, сприятиме поступовому зростанню рівня життя населення.

Імплементация положень європейського законодавства, передбачена економічною частиною Угоди про асоціацію (УА), вкрай важлива в контексті проведення реформ, оскільки положення угоди можуть та повинні слугувати основою для нової моделі соціально-економічного розвитку України. Тому, розробляючи концепцію та програми секторальних економічних реформ, необхідно відразу враховувати вимоги базових директив ЄС, гармонізація з якими передбачена угодою [3].

Європейські правові стандарти формуються в рамках двох найбільш регіональних міжнародних об'єднань – Ради Європи і Європейського Союзу. Рада Європи встановлює, передусім стандарти в гуманітарній сфері: щодо захисту прав людини, охорони довкілля, конституційного права, що зумовлено цілями й метою її функціонування. Європейський Союз – через директиви, регламенти й інші нормативно-правові акти – встановлює стандарти більшості сфер життєдіяльності населення ЄС. Основним джерелом стандартів ЄС є Установчі договори. Наприклад, Договір про функціонування ЄС містить стандарти у таких пріоритетних сферах суспільних відносин, як права людини, транспорт, сільське господарство й рибальство, економічна й монетарна політика, зайнятість, соціальна політика тощо. Лісабонський договір, який набув чинності 1 грудня 2009 року, запровадив новий вид стандартів ЄС – так звані «спільні цінності» ЄС. Стаття 2 Договору про ЄС (ДЄС) визначає, що «Союз ґрунтується на цінностях пошани до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права й шанування прав людини, включаючи права меншин. Ці цінності є спільними цінностями всіх держав-членів у суспільстві, де панує плюралізм, недискримінація, толерантність, справедливість, солідарність і рівність між жінками й чоловіками» [4, с. 643–644].

Одним з найбільш ярих феноменів політичної глобалізації, сучасних державотворчих процесів в Україні – є сприйняття міжнародних виборчих стандартів, що мають велику політико-правову цінність. Така цінність міжнародних виборчих стандартів стала особливо очевидною в ХХІ сторіччі, коли багато держав в рамках міжнародного публічного права гармонізують принципи, на яких будують їх правові системи, визнаючи право громадян на

рівний доступ до інформації, на участь в управлінні країною, право обирати та бути обраними в якості основних прав людини [5].

Слід мати на увазі, що прецедентна практика Європейського суду з прав людини сьогодні фактично імплементується в національну правову систему України, оскільки сама Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод дає Європейському суду право фактичного тлумачення положень Конвенції, а національні судові органи починають дедалі частіше посилалися на прецедентні рішення Європейського суду при вирішенні питань у межах національної судової юрисдикції.

Таким чином, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод й міжнародні стандарти, які виникли на підставі прецедентної практики ЄСПЛ складають ту правову основу, на якій будуються правові принципи національного регулювання відносин держави (державних органів) й особи (юридичної або фізичної). Наприклад, захисний режим Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод встановлений для права власності, яке має забезпечуватися державою, а стаття 1 Протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, що «кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном» [6].

Функціонування міжнародних правових стандартів не обмежується лише юрисдикцією Європейського суду з прав людини. Міжнародні правові стандарти функціонують і в сфері інших міжнародних юрисдикційних органів і, зокрема, у сфері міжнародного комерційного арбітражу, особливо при розгляді так званих інвестиційних спорів, де відповідальність за дотримання загальновизнаних міжнародних стандартів покладено на державні органи [7, с. 100].

Однак лише із заснуванням Європейського Союзу у 1992 р. концепція прав людини отримала нормативне закріплення на рівні установчих договорів. У першій статті Договору про Європейський Союз у редакції Маастрихтського договору дається оцінка історичної ваги прийняття цього документа, який «відзначає новий етап у процесі створення дедалі міцнішого союзу народів Європи». Важливою новацією стало закріплення громадянства Союзу – унікального для міжнародної практики інституту, що був запроваджений з метою «посилити захист прав та інтересів громадян держав-членів» та слугувати символом єдності європейських народів. Статус громадянина надавав кожній особі, що мала національне громадянство держави-члена ЄС, низку додаткових політичних і економічних прав [8, с. 144].

З метою забезпечення прав індивідів була запроваджена система інституцій та органів, серед яких особливе місце відводилося Єврообудсмену – уповноваженому ЄС із захисту прав, який контролював дотримання інститутами, органами та агенціями Союзу прав і свобод громадян ЄС або фізичних чи юридичних осіб-резидентів. Амстердамський договір про зміни Договору про Європейський Союз, договорів, що затверджували Європейські Співтовариства та пов'язаних з ним актів 1997 р. підтвердив європейські «принципи», на яких ґрунтується ЄС (Лісабонським договором 2007 р. їх назву змінено на «цінності»): «... Підтверджуючи свою відданість принципам

свободи, демократії, верховенства права, поваги до прав людини та основоположних свобод ...» [9, с. 127].

На сучасному етапі у правовій системі Європейського Союзу захист прав людини посідає одне з центральних місць як елемент забезпечення ефективного функціонування внутрішнього ринку та визначається установчими договорами цієї міжнародної організації – Договором про Європейський Союз 1992 р., Договором про функціонування Європейського Союзу 1957 р., а також Хартією ЄС про основоположні права 2000 р. (далі – Хартія). Положення вказаних актів деталізуються у численних директивах та регламентах ЄС, рекомендаційних актах, прецедентній практиці Суду ЄС [9, с. 128].

Таким чином, великим соціальним досягненням Європейського Союзу є створення цілісної системи захисту прав людини, яка б відповідала вимогам міжнародного права. Крім того, Європейський Союз є інтеграційною спільнотою, де існує інститут громадянства. Тому саме індивідуум (громадянин ЄС) утворює фундамент соціально-економічної та політичної моделі, що склалася в цій інтеграційній спільноті. В основі системи захисту прав людини в Європейському Союзі лежать демократичні принципи, закріплені у міжнародних договорах, на яких ґрунтується європейська інтеграція.

Аналізуючи стан дотримання Україною міжнародних стандартів у галузі прав людини, ряд авторів справедливо зазначають, що владою здійснюються певні кроки щодо приведення законодавства України у відповідність до міжнародних стандартів прав людини та їх запровадження на практиці. Проте сьогодення вимагає посилення заходів для забезпечення виконання взятих Україною зобов'язань у галузі прав і свобод людини. На необхідність імплементації європейських стандартів у галузі прав людини в національну правову систему наголошує В. Тацій, зазначаючи, що європейські механізми захисту прав людини не є сталими структурами, а з урахуванням нових тенденцій у політико-правовому розвитку вони постійно піддаються оновленню з метою полегшення до них доступу громадян та підвищення рівня ефективності рішень міжнародних правозахисних інстанцій [10, с. 48].

Варто зазначити, що насамперед проблема імплементації європейських стандартів у галузі прав людини вимагає передусім вирішення питання про місце відповідних міжнародних договорів у національній правовій системі та їх юридичну силу. При цьому, підкреслював В. Тацій, значення міжнародно-правових договорів у сфері прав людини в регулюванні внутрішньодержавних відносин не повинно зводитися виключно до застосування їх положень у процесі подолання прогалин і колізій в національному законодавстві, а суди в своїй практиці мають також звертатися до положень визнаних Україною міжнародно-правових договорів з прав людини в процесі тлумачення відповідних норм національного законодавства, що дасть змогу забезпечити його застосування у світлі міжнародних стандартів прав людини [10, с. 48].

Отже, захист прав людини, як правова цінність ЄС, має першочергово

ідеологічне значення, оскільки через неї здійснюється формування, актуалізація, спрямування та виправдання одних напрямів діяльності та засудження інших. В умовах євроінтеграції України, відданість правовим цінностям Союзу, удосконалення власної системи захисту прав людини мають стати важливими геополітичними та соціокультурними завданнями для нашої країни, оскільки відповідно до критеріїв вступу до ЄС лише держава із відповідним рівнем дотримання прав та основних свобод людини може стати повноправним членом Євросоюзу.

Список використаних джерел

1. Копиленко О. Європейські стандарти в українському законодавчому процесі: можливість і доцільність / О. Копиленко, О. Києвець. Проблеми застосування міжнародних стандартів у правовій системі України / під заг. ред. Є. Б. Кубка. Київ : Юридична практика, 2013. 608 с.
2. Хаустова М. Г. Проблема організаційно-правового забезпечення гармонізації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Проблеми законності : академ. зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. Х. : Нац.ун-т «ЮАУ», Вип. 121. 2013. С. 12–29.
3. Черномаз О. Б. Проблеми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/aug/5820/vnulpurn201684531.pdf>
4. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз. Харків : Право, 2013. 760 с.
5. Хаустова М. Г. Імплементация европейських правових стандартів у правову систему України URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/9810/1/Haustova.pdf>
6. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text
7. Фулей Т. Вплив практики Європейського Суду з прав людини на судову практику України: підходи та виміри. *Право України*. 2015. № 2. С. 98–112.
8. Право Європейського Союзу (в питаннях і відповідях) : навч.-довід. посіб. [Т.М. Анакіна, Т.В. Комарова, О.Я. Трагнюк, І.Я. Яковюк та ін.]; за заг. ред. І.В. Яковюка. Вид. 2-ге, випр. Харків : Право, 2020. 174 с.
9. Тичина В. П. Права людини як правова цінність Європейського Союзу. Міжнародне право. *Прикарпатський юридичний вісник*. Вип. 1 (48). 2023. С. 126–131.
10. Тацій В. Імплементация европейських стандартів у галузі прав людини – важливий напрям правової політики України. *Право України*. 2010. № 10. С. 45–51.

